

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Пошук оптимального балансу повноважень уряду і місцевої влади в Україні має достатньо довгу історію, фактично починаючи з моменту набуття Україною незалежності.

І саме курс України на євроінтеграцію передбачив подолання низки проблем у фінансовому забезпеченні територіальних громад. Це перш за все: невідповідність між завданнями органів місцевого самоврядування та ресурсами, необхідними для їх виконання; невизначеність критеріїв фінансового вирівнювання та розподілу трансфертів; необґрунтованим обмеженням доступу до позикових капіталів; суттєвим домінуванням трансфертів над власними фінансовими ресурсами; обмеженою часткою надходжень від місцевого оподаткування.

Тому з метою забезпечення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування з кінця 2014 року в Україні було розпочато процес бюджетної децентралізації. Першим кроком на шляху підвищення фінансової спроможності місцевих бюджетів було внесення змін в механізм формування дохідної частини місцевих бюджетів. Так, на законодавчому рівні розширено перелік джерел доходів місцевих бюджетів, шляхом внесення змін до Податкового [1] і Бюджетного [2] кодексів щодо реформи міжбюджетних відносин. Це і розпочало новий етап бюджетної децентралізації в Україні. Цими змінами було запропоновано нові підходи до визначення взаємовідносин державного бюджету з місцевими бюджетами, що значно розширило права місцевих органів влади і надало їм значну бюджетну самостійність.

Наслідки проведених реформ можна оцінити кількісно. Так наразі в Україні нараховується 705 об'єднаних територіальних громад, до складу яких увійшли 3399 місцевих рад, в яких проживають 6,4 млн осіб. Варто звернути увагу на нерівномірність утворення об'єднаних територіальних громад – якщо в одних областях кількість сягає за сорок, то в інших коливається на рівні десяти [3].

Частка місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України постійно зростає, і на кінець 2017 року склала 51,2 % (у 2015 році - 45,6%).

За час проведення бюджетної децентралізації обсяги фінансових ресурсів, які перебувають у розпорядженні місцевих органів влади, постійно зростають, про що свідчать дані табл. 1.

**Таблиця 1 – Динаміка доходів місцевих бюджетів України
у 2013-2017 рр.**

Рік	Доходи місцевих бюджетів, млн грн		Частка у ВВП, % доходів без урахування трансфертів	Частка міжбюджетних трансфертів у доходах місцевих бюджетів, %
	без урахування трансфертів	з урахуванням трансфертів		
2013	92368	208216	6,4	55,6
2014	89017	219618	5,7	56,4
2015	120480	294460	6,1	59,1
2016	170645	366040	7,2	53,4
2017	229491	502094	8,9	54,3

Джерело: розраховано автором на основі [4]

Як свідчать наведені у табл. 1 дані, наслідком проведення бюджетної децентралізації. в Україні є стійка тенденція зростання ролі доходів місцевих бюджетів у перерозподілі ВВП. Слід зазначити, що частка доходів місцевих бюджетів у ВВП європейських країн становить в середньому 13,6%. Рівень перерозподілу ВВП через місцеві бюджети свідчить про стан децентралізації управління фінансовими ресурсами. Чим більше частка доходів місцевих бюджетів у ВВП, тим вище рівень децентралізації в країні. Фінансова децентралізація забезпечує більш ефективне надання локальних послуг, оскільки на рівні місцевої влади витрати будуть меншими за рахунок скорочення адміністративних витрат та витрат на поточний контроль [5].

Значні коливання частки доходів місцевих бюджетів у ВВП не дозволяють зробити висновок про її чітку тенденцію. Крім того і надалі спостерігаємо досить висока частка офіційних трансфертів у загальній структурі доходів місцевих бюджетів.

Пріоритетами формування потужної фінансової бази регіонів мають стати подальший розподіл повноважень між центральними органами влади й органами місцевого самоврядування, пошук додаткових джерел формування доходів місцевих бюджетів, розширення дохідної бази місцевих бюджетів, а також удосконалення перерозподільних процесів у бюджетній системі.

Європейський досвід децентралізації (на прикладі Польщі), свідчить про такі тенденції зміцнення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування: зростання частки і ролі податкових доходів в структурі доходів місцевих бюджетів; стійкий розвиток територіальних громад можливий лише за умови стабільних фінансових доходів; ефективне витрачання наявних фінансових ресурсів сприятиме рівню відповідальності місцевого населення; право встановлювати

місцеві соціальні стандарти та пільги; використання інструментів програмно-цільового бюджетного планування;

Отже, бюджетна децентралізація в Україні залежить від інших реформ, зокнайбільше від адміністративно-територіальної та політичної реформ, які передбачають зміну системи органів влади в областях і районах та перерозподіл повноважень між ними. Подальша бюджетна децентралізація має відбуватися після змін у адміністративно-територіальному устрої країни, системі державного управління, соціального захисту, податковій системі. Відсутність змін у цих сферах зробить здобутки реформи нестійкими, посилить тенденцію до централізації, а також ускладнить взаємин між рівнями влади.

Інформаційні джерела:

1. Податковий кодекс України від 2 груд. 2010 р. № 2755-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>
2. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.06.2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>
3. Сценарії децентралізації. Що очікує ОТГ після 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://biz.censor.net.ua/r3074295>
4. Офіційний сайт Державної Казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/index>.
5. Петрушенко Ю.М. Новітні підходи до фінансування розвитку місцевих громад: від реконізму до р2р-кредитування / Ю.М. Петрушенко // Вісник Української академії банківської справи. – 2014. – № 1 (36). – С. 90–94.

УДК 336.717

А.В. Жаворонок, канд. екон. наук (*ЧНУ ім. Ю. Федьковича, Чернівці*)

АКТУАЛІЗАЦІЯ ФАКТОРИНГОВИХ ОПЕРАЦІЙ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В умовах функціонування ринкових відносин фінансове ресурсозабезпечення економічного розвитку комерційних банків пострадянських країн загалом та України, зокрема, неможливе без використання нетрадиційних видів банківських послуг, одним з яких є факторинг. Саме тому аналіз сучасного стану та перспектив розвитку